

WE WERE SLAVES to Pharaoh in Egypt, and Hashem our God took us out of there with a strong hand and an outstretched arm. And if the Holy One, blessed is He, had not taken our forefathers out of Egypt, then we, our children, and our children's children would still be enslaved to Pharaoh in Egypt. And even if we all were Sages, all wise, all elders, all learned in Torah, it would still be a mitzvah for us to tell about the Exodus from Egypt; and whoever elaborates on the story is to be praised.

Return the Seder plate to its original place, uncover the matzos and say:

עֲבָדִים:
הֵיִינוּ לַפְּרֹעָה בְּמִצְרַיִם,
וַיּוֹצֵיאֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
מִשָּׁם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֵרוּעַ
נְטוּיָה. וְאֵלֹהֵינוּ לֹא הוֹצִיא הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא
אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, הֲרִי אָנוּ וּבְנֵינוּ וּבְנֵי
בְנֵינוּ מִשְׁעֲבָדִים הֵיִינוּ לַפְּרֹעָה בְּמִצְרַיִם.
וְאִפְלוּ כָלֵנוּ חֲכָמִים, כָּלֵנוּ נְבוֹנִים, כָּלֵנוּ
זְקֵנִים, כָּלֵנוּ יוֹדְעִים אֶת הַתּוֹרָה,
מִצְוָה עָלֵינוּ לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם.
וְכָל הַמְרַבֵּה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם
הֲרִי זֶה מְשֻׁבַּח:

מַעֲשֵׂה

A TALE
of Rabbi
Eliezer, Rab-
bi Yehoshua,
Rabbi Elazar

בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וּרְבִי יְהוֹשֻׁעַ וּרְבִי
אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה וּרְבִי עֲקִיבָא
וּרְבִי טַרְפוֹן, שֶׁהָיוּ מְסַבִּין בְּבֵנֵי בְּרַק,
וְהָיוּ מְסַפְּרִים בִּיצִיאַת מִצְרַיִם כָּל אוֹתוֹ
הַלַּיְלָה, עַד שֶׁבָּאוּ תַלְמִידֵיהֶם וְאָמְרוּ לָהֶם
רְבוֹתֵינוּ הִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית:

son of Azarya, Rabbi Akiva and Rabbi Tarfon: they were reclining
at the seder in Bnai B'rak, and they spent the whole night long
telling the story of the going out of Egypt, until their pupils came and
said to them: "our masters, it is time to recite the morning Shema!"

אָמַר

RABBI
ELAZAR son
of Azarya said:

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה הָרִי אֲנִי כְּבֶן שִׁבְעִים שָׁנָה, וְלֹא זָכִיתִי
שֶׁתֵּאמַר יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלַּיְלֹת, עַד שֶׁדַּרְשָׁה בֶּן זוּמָא, שֶׁנֶּאמַר
לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ. יְמֵי
חַיֶּיךָ הַיָּמִים. כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, הַלַּיְלֹת. וְחַכְמַיִם אוֹמְרִים: יְמֵי חַיֶּיךָ,
הָעוֹלָם הַזֶּה. כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, לְהַבִּיא לִימּוֹת הַמְּשִׁיחַ:

"Even though I am like a man of seventy, I had never understood why the going
out from Egypt should be mentioned at night-time, until ben Zoma explained it to
me from the verse, 'That you may remember the day when you came out of
Egypt all the days your life'. 'The day of your life' means just the days! But
'All the days of your life' means the nights as well!" However the Rabbis explain: "'The
days of your life' means this life! But all the days of your life means the days
of the Messiah as well!"

יכול

YOU MIGHT

מֵרֵאשׁ חֹדֶשׁ, תִּלְמֹד לֹמֵר בַּיּוֹם הַהוּא. אִי בַּיּוֹם הַהוּא יִכּוֹל
מִבְּעוֹד יוֹם, תִּלְמֹד לֹמֵר בְּעִבּוֹר זֶה. בְּעִבּוֹר זֶה, לֹא אֶמְרָתִי
אֶלָּא בְּשַׁעֲהָ שְׁיֵשׁ מִצָּה וּמְרוֹר מִנְּחִים לְפָנֶיךָ:

THINK that one can [relate the Haggadah] from Rosh Chodesh Nisan onwards; so the Torah says, "on that day." If [it can be told] "on that day," then you might think that you can [tell it] while it is still daylight; so the Torah says, "because of this." I cannot say "because of this" except when matzah and maror are placed in front of you.

מתחלה

עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה הָיוּ אֲבוֹתֵינוּ, וְעַכְשָׁיו קָרְבָנוּ הַמָּקוֹם
לְעִבּוֹדָתוֹ, שְׁנֵאמַר (יהושע כד, בד) וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל כָּל
הָעָם כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּעִבְרַת הַנְּהָר יֹשְׁבוּ
אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם תֵּרַח אֲבִי אַבְרָהָם וְאֲבִי נַחֲוֹר וַיַּעֲבֹדוּ
אֱלֹהִים אֲחֵרִים. וְאִקַּח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אַבְרָהָם מֵעִבְרַת
הַנְּהָר וְאוֹלָךְ אוֹתוֹ בְּכָל אֶרֶץ כְּנָעַן וְאַרְבֵּה אֶת זְרַעוֹ
וְאֶתֶן-לוֹ אֶת יִצְחָק. וְאֶתֶן לְיִצְחָק אֶת יַעֲקֹב וְאֶת עֵשָׂו,
וְאֶתֶן לְעֵשָׂו אֶת הַר שֵׁעִיר לְרֵשֶׁת אוֹתוֹ וַיַּעֲקֹב וּבְנָיו
יָרְדוּ מִצְרָיִם:

AT FIRST OUR
FOREFATHERS were
idol-worshippers, but
now the Everpresent
One has brought us
close, to serve Him, as
it is written (Yehoshua
22:2):

"And Yehoshua said to

the entire Nation, 'Thus says Hashem, the God of Israel: Your fathers in olden times dwelt beyond the River [Euphrates], and [there] Terach, who was the father of Avraham and Nahor, served other gods. But I took your father Avraham from across the river, and had him walk the entire land of Canaan. I multiplied his seed, and gave him Yitzchak. To Yitzchak I gave Yaakov and Esav. To Esav, as his inheritance, I gave Mount Seir, and Yaakov and his sons descended into Egypt.'

Cover the matzos and pick up the cup. Then everyone says:

וְהִיא
שְׁעִמְדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ, שְׁלֹא אֶחָד בְּלָבָד עָמַד עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ,
אֶלָּא שְׁבָכֵל דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא מְצִילֵנוּ מִיָּדָם:

AND THIS

IS WHAT HAS STOOD for our fathers and for us — because not just one rose up against us to destroy us. Rather, in every generation they rise up against us to destroy us, but the Holy One, blessed is He, saves us from their hand.

Put down the cup and uncover the matzos. Then continue:

שׁוֹמֵר הַבְּטָחָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל, בְּרוּךְ הוּא. שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חָשַׁב
אֶת הַקֶּץ לַעֲשׂוֹת, כְּמָה שְׁאָמַר לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בְּבְרִית בֵּין
הַבְּתָרִים, שְׁנֹאֲמַר (בראשית טו, יג-יד) וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יָדַע תֵּדַע
כִּי גֵר יִהְיֶה זְרַעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְעַבְדוּם וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע
מֵאוֹת שָׁנָה. וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָן אֲנִי וְאַחֲרָי כֵּן יֵצְאוּ
בְּרִכְשׁ גָּדוֹל:

בְּרוּךְ:

BLESSED
Is He Who
keeps His
promise
to Israel —

Blessed is He. For the Holy One calculated when the end [of our oppression in Egypt] would be, in order to fulfill what He had said to Avraham Avinu at the Covenant between the Pieces, as it is written (Bereshis 15:13): "And He said to Avram, 'Know for certain that your seed shall be strangers in a land that is not theirs. And they [the native people] will work them as slaves, and will oppress them for four hundred years. But I also will execute judgments on the nation that enslaves them, and afterwards they [your seed] will leave there with great wealth.'"

צא

COME AND LEARN WHAT LAVAN the Aramean sought to do to Yaakov Avinu. For Pharaoh made his

ולמד מה בקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבינו, שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ולבן בקש לעקר את הכל, שנאמר (דברים כו, ה) ארמי אבד אבי וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט, ויהי שם לגוי גדול עצום ורב: וירד מצרימה - אנוס על פי הדבור. ויגר שם - מלמד שלא ירד יעקב אבינו להשתקע במצרים אלא לגור שם, שנאמר (בראשית מז, ד) ויאמרו אל פרעה לגור בארץ באנו כי אין מרעה לצאן אשר לעבדיך כי כבד הרעב בארץ כנען, ועתה ישבו נא עבדיך בארץ גשן:

decree only against the male children, while Lavan sought to uproot everything, as it is written: "My father was a wandering Aramean, who went down to Egypt and abode there as a small group. There he became a nation, great, populous, and numerous" (Devarim 26:5).

Who went down to Egypt — compelled by the Divine word.

And abode there — [the choice of words] teaches us that Yaakov Avinu did not go down to Egypt with the idea of settling there, but only to abide there a while, as it is written: "They said to Pharaoh, 'We have come to abide in the land, for there is no pasturage for your servants' flocks, so severe is the famine in the land of Canaan; now let your servants dwell in the land of Goshen'" (Bereshis 47:4).

As a small group — as it is written: "Your fathers went down to Egypt with seventy souls, and now Hashem your God has made you as numerous as the stars in the sky" (Devarim 10:22). There he

במתי מעט - כמה שנאמר (דברים י, כב) בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה, ועתה שמך יהוה אלהיך ככוכבי השמים לרב:

ויהי שם לגוי - מלמד שהיו ישראל מצינים שם: גדול עצום - כמה שנאמר (שמות א, ז) ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד, ותמלא הארץ אתם: ורב - כמה שנאמר (יחזקאל טז, ז) רבבה כצמח השדה נתתיך ותרבי ותגדלי ותבאי בעדי עדיים, שדים נכנו ושערה צמח ואת ערם ועריה: (שם פסוק ו) ואעבר עליך ואראך מתבוססת בדמיה, ואמר לך בדמיה חיי ואמר לך בדמיה חיי:

became a nation — [the fact that the Jews are called a nation] teaches us that Israel was distinct there.

Great and mighty — as it is written: "And the Children of Israel were fruitful and increased abundantly and multiplied, and became very mighty, and the land was filled with them" (Shemos 1:7).

And populous — as it is written: "I gave you to thrive, to be as the brush of the fields. You multiplied and grew, and you became too numerous to count. Your breasts were prepared. Your hair had grown, but you were naked and bare. And I passed over you, and saw you rolling in your blood. And I said to you, 'Through your blood you shall live! Through your blood you shall live!'" (Yechezkel 16:7)

